

Asia: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta koskien Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Yleisenä huomiona toteamme olevan erittäin kannatettavaa, että jatkossakin nuorten ammatillinen kuntoutus on mahdollista ilman sairaus- tai vammadiagnoosia. Kuntoutuksen myöntämisedellytysten tarkentaminen on myöskin kannatettava asia kuntoutuksen tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Suhtaudumme kuitenkin kriittisesti kuntoutusrahan poistamiseen ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisten palveluiden osalta.

Asiakokonaisuuden taustaluvussa (s. 5) todetaan, että ”Hallituksen tavoitteena on saavuttaa lopputulos, joka mahdollistaa edelleen nuorten pääsyn ammatillisen kuntoutuksen palveluihin ilman sairaus- tai vammadiagnoosia, kannustaa työllistymään ja huomioi sosiaaliturvan yksinkertaistamistarpeet sekä toteuttaa osaltaan hallitusohjelman tavoitetta julkisen talouden vahvistamisesta.” Nyt lausunolla olevan esitysluonnoksen osalta on todettava, että esitysluonnoksessa kuntoutusrahan kohdentuvat heikennykset herättävät esille kysymyksen taloudellisten tavoitteiden korostumisesta muiden sijaan. Vaikutusten arvioinnissa s. 24 on kattavasti arvioitu kuntoutusrahan poistamisen vaikutusta valmennuksellisiin ammatillisen kuntoutuksen palveluihin osallistuvien nuorten osalta siten, että se todennäköisesti heikentää osan heistä toimeentuloaan. Esityksessä s. 25–26 on toisaalta todettu myös se, että toimeentuloon liittyvät huolet vaikuttavat kuntoutumiseen sekä toimintakykyyn niitä heikentävästi. Mikäli kuntoutukseen hakeutuvan toimintakyky heikentyy toimeentuloon liittyvien huolten vuoksi, myöskin kuntoutuksen hyödyt voivat jäädä vähäisimmiksi.

Suhtaudumme erittäin kriittisesti siihen, että ylipäätään kuntoutuspalveluihin kohdistuva rahoitus nähdään säästökohteena, koska oikea-aikaiset ja riittävät kuntoutuspalvelut vähentävät yhteiskunnan kuluja pitkällä aikavälillä. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan (s.24), että

ehdotettu muutos voi olla heikennys haavoittuvassa asemassa olevien nuorten sosiaaliturvaoikeuksien kannalta. Lisäksi siellä todetaan, että osa valmennuksellisiin kuntoutuspalveluihin osallistujista olisi jatkossa mahdollisesti toimeentulotuen tai perheenjäsenten elatuksen varassa. Näiden perustelujen vuoksi kuntoutusrahan lopettamista ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisten palveluiden osalta tulisi tarkastella vielä uudelleen.

Esitysluonnoksessa on todettu, että kuntoutusrahan lopettamisen vuoksi nuori voi hakeutua työttömyysturvan piiriin ja työttömäksi työnhakijaksi. Tämän katsotaan kannustavan nuoria työllistymään (s. 26). Tässä kuitenkin on ristiriita siinä, että riittääkö nuoren toimintakyky varsinaisesti hakemaan te-palvelujen edellyttämällä tavalla töitä, koska yksi peruste valmennukseen hakeutumiselle on KELAn (1) mukaan seuraava: ”Nuotti-valmennus on henkilökohtaista valmennusta nuorelle, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt ja joka tarvitsee tukea edetäkseen opiskelu- ja työelämäpolulla.”

Toimintaterapeutit ovat arjen toiminnan ja toimintakyvyn asiantuntijoita. Haluamme nostaa esille esitysluonnoksen s. 29 olevat huomiot siitä, että mikäli nuorella on vain arjen hallinnassa ja sosiaalisessa toimintakyvyssä ongelmaa, se ei ole peruste ammatilliselle kuntoutukselle. Terminä arjen hallinta on hallituksen esitysluonnoksessa varsin epämääräinen ja määrittelemätön. Ihmisen toimintakyky on ihmisen itsensä, tehtävän toiminnan ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen tulos. Työ ja opiskelu ovat osa arkea ja arjen hallintaa, jolloin kyseenalaistamme sen, että arjen hallinnan haasteet rajataan määritelmän ulkopuolelle määrittelemättä mitä ”arjen hallinnalla” tässä yhteydessä tarkoitetaan. S. 30 olevat huomiot kuntoutuksen tavoitteellisuudesta eivät tätä kokonaisuutta täsmennä tarkaksi.

Yhdymme lausunnossamme myös Akava ry:n esittämiin näkemyksiin hallituksen esitysluonnoksesta.

Lähteet:

(1) <https://www.kela.fi/nuotti-valmennus>

Wikman Kirsi
Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry